

C-156/09. sz. ügy

Finanzamt Leverkusen

kontra

Verigen Transplantation Service International AG

(a Bundesfinanzhof [Németország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„A hatodik HÉA-irányelv – A 13. cikk A. része (1) bekezdésének c) pontja – Közhasznú tevékenységek adómentessége – Egészségügyi ellátások – Porcsejteknek a betegbe való visszaültetés céljából történő kioldása és szaporítása”

Az ítélet összefoglalása

Adórendelkezések – Jogszabályok harmonizálása – Forgalmi adók – Közös hozzáadottértékadó-rendszer – A hatodik irányelvben meghatározott adómentességek – Orvosi és paramedicinális hivatások gyakorlása keretében nyújtott egészségügyi ellátások adómentessége – Terjedelem

(77/388 tanácsi irányelv, 13. cikk, A. rész, (1) bekezdés, c) pont)

Az 1995. április 10-ii 95/7/EK tanácsi irányelvvel módosított, a tagállamok forgalmi adóra vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról szóló, 1977. május 17-ii 77/388/EGK hatodik tanácsi irányelv 13. cikke A. része (1) bekezdésének c) pontját úgy kell értelmezni, hogy az üzleti porcsejtek emberb?l kivett porcanyagból történ? kioldása és e sejtek ezt követ? – terápiás célú visszaültetés érdekében végzett – szaporítása az említett rendelkezés értelmében vett „egészségügyi ellátás[nak]” min?sül.

Az „egészségügyi ellátások” fogalma ugyanis olyan szolgáltatásokra vonatkozik, amelyek célja a betegségek és az egészségügyi zavarok diagnosztizálása, kezelése és lehetőség szerint azok gyógyítása. Bár az egészségügyi ellátásoknak terápiás célokat kell szolgálniuk, ebb?l nem szükségszer?en következik az, hogy valamely szolgáltatás terápiás céljának különösen sz?k értelmet kell tulajdonítani. E vonatkozásban nincs jelent?sege annak a körülménynek, hogy az említett szolgáltatásokat olyan laboratóriumi személyzet teljesíti, amelynek tagjai nem rendelkeznek orvosi végzettséggel, mivel nem szükséges, hogy a terápiás célú ellátásokat minden vonatkozásban orvosi személyzet teljesítse. Azon körülmény, miszerint a szaporított sejteket azon betegbe ültetik vissza, akib?l kivették, vagy pedig harmadik személybe, szintén nem érinti valamely szolgáltatás „egészségügyi ellátás[ként]” történ? min?sítését.

(vö. 24., 28–29., 32. pont és a rendelkez? rész)

2010. november 18.(*)

„A hatodik HÉA-irányelv – A 13. cikk A. része (1) bekezdésének c) pontja – Közhasznú tevékenységek adómentessége – Egészségügyi ellátások – Porcsejteknek a betegbe való visszaültetés céljából történő kioldása és szaporítása”

A C-156/09. sz. ügyben,

az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Bundesfinanzhof (Németország) a Bírósághoz 2009. május 6-án érkezett, 2009. április 1-jei határozatával terjesztett elő az előtte

a **Finanzamt Leverkusen**

és

a **Verigen Transplantation Service International AG**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (első tanács),

tagjai: A. Tizzano tanácselnök, J.-J. Kasel, A. Borg Barthet (előadó), E. Levits és M. Berger bírák,

előtanácsnok: E. Sharpston,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- a német kormány képviseletében M. Lumma és C. Blaschke, meghatalmazotti minőségben,
- a spanyol kormány képviseletében F. Díez Moreno, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviseletében D. Triantafyllou, meghatalmazotti minőségben,

a előtanácsnok indítványának a 2010. július 29-ii tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az 1995. április 10-ii 95/7/EK tanácsi irányelvvel (HL L 102., 18. o.; magyar nyelvű különkiadás 9. fejezet, 1. kötet, 274. o.) módosított, a tagállamok forgalmi adóra vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról – közös hozzáadottértékadórendszer: egységes adóalapmegállapításról szóló, 1977. május 17-ii 77/388/EGK hatodik tanácsi irányelv (HL L 145., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 9. fejezet, 1. kötet, 23. o., a továbbiakban: hatodik irányelv) 13. cikke A. része (1) bekezdése c) pontjának és 28b. cikke F. része első bekezdésének értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet a Verigen Transplantation Service International AG (a továbbiakban: VTSI) és a Finanzamt Leverkusen (a továbbiakban: Finanzamt) között annak tárgyában folyamatban lévő eljárásban terjesztették elő, hogy az utóbbi megtagadta a VTSI által a szolgáltatása más tagállamokban letelepedett igénybevevői részére teljesített, izületi porcsejtek szaporítása

keretében elért forgalom hozzáadottértékadó (a továbbiakban: HÉA) alóli mentesítését.

Jogi háttér

A hatodik irányelv

3 A hatodik irányelv 2. cikkének 1. pontja értelmében a HÉA alá tartozik „az adóalany által belföldön ellenszolgáltatás fejében teljesített termékértékesítés és szolgáltatásnyújtás”.

4 A hatodik irányelv 9. cikkének (1) és (2) bekezdése értelmében:

„(1) Valamely szolgáltatásnyújtás teljesítési helye az a hely, ahol a szolgáltatást nyújtó gazdasági tevékenységének székhelye vagy a szolgáltatást nyújtó állandó telephelye van, ahonnan kiindulva a szolgáltatást nyújtja, vagy ezek hiányában, ahol lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye található.

(2) Azonban

[...]

c) a következők vonatkozásában:

[...]

– ingó materiális javakon végzett munkák,

a szolgáltatásnyújtás teljesítési helye az a hely, ahol a tevékenységet fizikailag végzik;

[...]”

5 A hatodik irányelv „Bizonyos közhasznú tevékenységek mentessége” című 13. cikkének A. része (1) bekezdésének c) pontjában elírja:

„Az egyéb közösségi rendelkezések sérelme nélkül, az általuk meghatározott feltételek mellett a tagállamok mentesítik az adó alól a következőket, annak érdekében, hogy biztosítsák az ilyen mentességek megfelelő és egyértelmű alkalmazását, valamint hogy megakadályozzák az adókijátszásokat, az adókikerüléseket és az esetleges visszaéléseket:

[...]

c) azon egészségügyi ellátások, amelyeket az érintett tagállam által meghatározott orvosi és paramedicinális hivatások gyakorlói fejtenek ki;

[...]”

6 Az említett irányelv 28b. cikkének F. része szerint:

„Eltérve a 9. cikk (2) bekezdésének c) pontjától, azon helyet, ahol az ingó materiális javak értékelését, illetve a rajtuk végzett munkát olyan vásárló veszi igénybe, akit nem azon tagállamban tartanak a hozzáadottértékadó tekintetében nyilván, mint amelyikben e szolgáltatásokat ténylegesen nyújtják, olyan helynek kell tekinteni, mint amely azon tagállam területén található, amelyik kiadta a vásárló azon hozzáadottértékadóazonosító számát, amely keretében a szolgáltatást neki nyújtották.

[...]"

A nemzeti szabályozás

7 A forgalmi adóról szóló törvénynek az alapügy tényállása idején hatályos változata (Umsatzsteuergesetz 1999, BGBl. 1999 I, 1270. o., a továbbiakban UStG) 3a. cikke (2) bekezdésének 3. pontja többek között az alábbiakat mondta ki:

„A következő egyéb szolgáltatásokat ott teljesítik, ahol a vállalkozó az adott időpontban kizárólagosan vagy meghatározó részben tevékenykedik:

[...]

c) ingó materiális javakon végzett munkák és ezen javak szakvéleményezése. Amennyiben a szolgáltatást igénybe vevő a szolgáltatást nyújtó vállalkozóval szemben egy részére valamely más tagállam által kiadott hozzáadottértékadó-azonosító számot alkalmaz, az ezen szám alatt igénybe vett szolgáltatás a másik tagállam területén teljesítettnek minősül [...]"

8 Az UStG 4. §-ának 14. pontja alapján az UStG 1. §-a (1) bekezdésének 1. pontja alá tartozó forgalomból adómentes:

„az orvosi, fogorvosi, gyógyítói, fizioterápiás (mozgásterápiás), szülészeti, illetve a jövedelemadóról szóló törvény (Einkommensteuergesetz) 18. §-a (1) bekezdésének 1. pontja szerinti bármely más hasonló orvosi hivatás gyakorlása keretében végzett, valamint a klinikai vegyész által végzett tevékenységekből származó forgalom [...]"

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

9 A VTSI Németországban letelepedett biotechnológiai társaság, amely a szövettenyésztés területén tevékenykedik. Az emberi szövetek, így különösen a porc szövetek megbetegedéseinek diagnosztizálására és kezelésére szolgáló technológiák kutatásával, fejlesztésével, létrehozásával és értékesítésével foglalkozik.

10 Az alapügy tárgyát a VTSI által a porcsejteknek (kondrocitáknak) a betegbe történő visszaültetése céljából történő szaporításával kapcsolatban teljesített azon ügyletek képezik, amelyek esetében a szolgáltatást igénybe vevők (orvosok vagy klinikák) más tagállamban honosak, és a VTSI a számláin feltüntette azok HÉA-azonosító számát.

11 Az eljárást a Bundesfinanzhof az alábbiak szerint írja le. Az orvos vagy a klinika a betegből kivett porcanyag-szövetmintát megküldi a VTSI részére. A szövetet a VTSI oly módon dolgozza fel, hogy a porcsejtek (kondrociták) kioldhatóvá váljanak. Az ízületi porcsejteket saját vérszérumuk környezetében, inkubátorban történő előkészítést követően rendszerint három–négy héten belül tenyésztés útján szaporítják. A kitenyésztett sejteket vagy beviszik kollagénmembránba egyfajta „porctapaszt” létrehozása érdekében, vagy nem. Mindkét esetben elküldik azokat a beteg kezelését végző orvosnak vagy klinikának a betegbe történő visszaültetés céljából.

12 A VTSI e szolgáltatásokat HÉA-mentesként kezelte a más tagállamokban letelepedett megrendelők részére történő szolgáltatásnyújtás esetén.

13 A Finanzamt azonban adókötelesnek tekintette e szolgáltatásokat, és 2003. december 17-ii határozatában a 2002. év vonatkozásában megállapította a VTSI által fizetendő forgalmi adó összegét.

14 Az e határozattal szemben elterjesztett panasz elbírálására irányuló eljárásban, majd a Finanzgericht Köln eltt a VTSI azzal érvelt, hogy a porcsejtek szaporítása nem egészségügyi ellátás, hanem sokkal inkább „rutinszer? labormunkákról” van szó, amelyet biotechnikai vagy orvostechnikai asszisztensek végeznek. Pontosította, hogy a szükséges min?ségi ellen?rzéseket egy okleveles gyógyszerész és egy küls? vegyész végzi.

15 A Finanzgericht Köln (adóügyi bíróság) a VTSI keresetének helyt adott. Megállapította, hogy a sejtszaporítás az UStG 3a. §?a (2) bekezdése 3. pontjának c) alpontja értelmében „ingó materiális javakon végzett munkának” tekintend? szolgáltatás. Az említett bíróság úgy vélte, hogy a beteg testét?l történ? elválasztással a transzplantáció céljából kivett szervek is ingó dolgoknak min?sülnek. Az ingó materiális javak fogalma alá történ? besorolást nem érinti, hogy a leválasztott testrészt kés?bb saját (autológ felhasználás) vagy idegen testbe (allogén felhasználás) történ? transzplantációra használják?e fel.

16 Annak megállapítását követ?en, hogy a szolgáltatás más tagállamokban letelepedett igénybevev?i a saját tagállamuk által részükre kiadott HÉA?azonosító számot alkalmazták, a Finanzgericht Köln úgy ítélte, hogy a szóban forgó ügyletek Németországban nem adókötelesek.

17 A Finanzamt felülvizsgálati kérelmet nyújtott be az említett ítélet ellen. A Bundesfinanzhof eltt folyamatban lév? eljárásban azt állítja, hogy a sejtek – figyelembe véve azoknak a beteg a testét?l történ? rövid idej? elválasztását – nem válnak ingó javakká, és ezért a sejtszaporítás nem tartozik az UStG 3a. §?a (2) bekezdése 3. pontjának c) alpontja szerinti „munkák” fogalma alá. A Finanzamt szerint a más tagállam által adott HÉA?azonosító számnak az UStG 3a. §?a (2) bekezdése 3. pontjának c) alpontja szerinti alkalmazása sem áll fenn, mivel ehhez a felperes és a szolgáltatás igénybevev?je között el?zetesen létrejött kifejezett megállapodásra lett volna szükség.

18 A kérdést elterjeszt? bíróság álláspontja szerint a szaporított porcsejteknek a kezel? orvos vagy klinika részére történ? átadása során nem termékértékesítés?l van szó, mivel a VTSI nem rendelkezik szabadon a porcanyaggal. A sejtszaporítás szolgáltatásnyújtásnak min?sül, és Németországban nem adóköteles, ha e szolgáltatás teljesítésének helye másik tagállamban található. Ez az eset azonban csak akkor állhatna fenn, ha a hatodik irányelv 28b. cikke F. részét úgy kellene értelmezni, hogy a VTSI szolgáltatása e rendelkezés hatálya alá tartozik. Ellenkez? esetben az ügyletnek adókötelesnek kell lennie Németországban, kivéve, ha az említett irányelv 13. cikke A. része (1) bekezdésének c) pontja értelmében vett „egészségügyi ellátás[nak]” tekinthet?.

19 E körülmények között a Bundesfinanzhof az eljárás felfüggesztésér?l határozott, és el?zetes döntéshozatal céljából a következ? kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„1) Úgy kell?e értelmezni a [hatodik irányelv] 28b. cikke F. részének els? bekezdését, hogy:

a) e rendelkezés szerinti »ingó materiális javak[nak]« min?sül az az emberb?l kivett porcanyag (szövetminta), amelyet átadnak a vállalkozó részére sejtszaporítás és az ezt követ?, az érintett beteg részére implantátumként történ? visszaadás céljából,

b) az ízületi porcsejteknek a porcanyagból történ? kioldása és az ezt követ? sejtszaporítás e rendelkezés szerint ingó materiális javakon végzett »munkának« min?sül,

c) a szolgáltatást az igénybevevő részére már akkor »a [HÉA] azonosító száma alatt teljesítették«, amikor ezt a számot a szolgáltatást nyújtó számláján feltüntették, anélkül hogy kifejezett írásbeli megállapodás jött volna létre ennek alkalmazásáról?

2) Az előbbi kérdések bármelyikére adandó nemleges válasz esetén úgy kell-e értelmezni a hatodik irányelv 13. cikke A. része (1) bekezdésének c) pontját, hogy az üzleti porcsejtek emberből kivett porcanyagból történő kioldása és az ezt követő sejtszaporítás akkor minősül »egészségügyi ellátás[nak]«, ha a sejtszaporítással nyert sejteket visszaültetik a donorba

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

A második kérdésről

20 A kérdést előterjesztő bíróság második kérdésével – amelyet indokolt elsőként vizsgálni – lényegében arra kíván választ kapni, hogy a hatodik irányelv 13. cikke A. része (1) bekezdésének c) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy az üzleti porcsejtek emberből kivett porcanyagból történő kioldása és az ezt követő sejtszaporítás akkor minősül az említett rendelkezés értelmében „egészségügyi ellátás[nak]”, ha az e sejtszaporítással nyert sejteket a donorba való visszaültetésre szánják..

21 Előzetesen emlékeztetni kell arra, hogy a hatodik irányelv nagyon tágan határozza meg a HÉA hatályát, ugyanis az adóztatott tevékenységekre vonatkozó 2. cikke szerint az a termékimporton kívül kiterjed az adóalany által e minőségében belföldön ellenszolgáltatás fejében teljesített termékértékesítésre és szolgáltatásnyújtásra (lásd különösen a C-255/02. sz., Halifax és társai ügyben 2006. február 21-én hozott ítélet [EBHT 2006., I/1609.o.] 49. pontját, a C-401/05. sz. VDP Dental Laboratory ügyben 2006. december 14-én hozott ítélet [EBHT 2006., I/12121. o.] 22. pontját, valamint a C-262/08. sz. CopyGene ügyben 2010. június 10-én hozott ítélet [az EBHT-ban még nem tették közzé] 23. pontját).

22 Az említett irányelv 13. cikke azonban bizonyos tevékenységeket mentesít a HÉA alól. A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint az e cikkben előírt adómentességek az uniós jog autonóm fogalmainak minősülnek, amelyek célja annak elkerülése, hogy a HÉA-rendszer alkalmazása tagállamonként eltérjen (lásd különösen a C-349/96. sz. CPP ügyben 1999. február 25-én hozott ítélet [EBHT 1999., I/973. o.] 15. pontját és a fent hivatkozott CopyGene ügyben hozott ítélet 24. pontját).

23 Ezenkívül az állandó ítélkezési gyakorlatból következik, hogy a hatodik irányelv 13. cikkében említett adómentességek leírására használt kifejezéseket szigorúan kell értelmezni, mivel ezek kivételt jelentenek a fősabályhoz képest, miszerint az adóalany által ellenszolgáltatás fejében teljesített minden szolgáltatásnyújtás után HÉA-t kell fizetni. Mindazonáltal e kifejezések értelmezésének összhangban kell állnia a fent említett mentességek által elérni kívánt célokkal, és tiszteletben kell tartania a közösségi HÉA-rendszer lényegéből következő adósemlegesség elvének követelményeit. A szigorú értelmezés e szabálya tehát nem jelenti azt, hogy az említett 13. cikk szerinti adómentesség meghatározására használt kifejezéseket oly módon kell értelmezni, hogy azok ne tudják kifejteni hatásukat (lásd különösen a C-445/05. sz. Haderer ügyben 2007. június 14-én hozott ítélet [EBHT 2007., I/4841. o.] 18. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot, valamint a fent hivatkozott CopyGene ügyben hozott ítélet 26. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

24 Különösen a hatodik irányelv 13. cikke A. része (1) bekezdése c) pontjában említett mentesség vonatkozásában az ítélkezési gyakorlatból következik, hogy az „egészségügyi ellátások” fogalma olyan szolgáltatásokra vonatkozik, amelyek célja a betegségek és az

egészségügyi zavarok diagnosztizálása, kezelése és lehetőség szerint azok gyógyítása (a fent hivatkozott CopyGene-ügyben hozott ítélet 28. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Bár az egészségügyi ellátásoknak terápiás célokat kell szolgálniuk, az elz? pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat alapján ebb?l nem szükségszer?en következik az, hogy valamely szolgáltatás terápiás céljának különösen sz?k értelmet kell tulajdonítani (a fent hivatkozott CopyGene-ügyben hozott ítélet 29. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

25 A jelen esetben kétségtelen, hogy az a folyamat, amely ízületi porcsejteknek emberb?l kivett porcanyagból történ? kioldásában, és e sejteknek a betegbe való visszaültetés céljából ezt követ?en történ? szaporításában áll, összességében terápiás célt szolgál.

26 Nem vitatott, hogy a VTSI által nyújtott sajátos szolgáltatások a teljes eljárásnak csak egy részét képezik. Mindazonáltal azok – ahogyan a f?tanácsnok indítványának 23. pontjában rámutatott – az eljáráshoz nélkülözhetetlen, azzal együtt járó és attól elválaszthatatlan szolgáltatásokat jelentenek, amely eljárásnak egyetlen szakasza sem végezhet? el hasznosan a többi szakasztól függetlenül.

27 A fentiekb?l következik, hogy az ízületi porcsejtek emberb?l kivett porcanyagból történ? kioldása és e sejtek ezt követ? – terápiás célú visszaültetésre irányuló – szaporítása a hatodik irányelv 13. cikke A. része (1) bekezdésének c) pontjában említett „egészségügyi ellátás” fogalma alá tartozik. Ezen értelmezés ráadásul megfelel az említett rendelkezés által kit?zött, az egészségügyi gyógykezelések költségeinek csökkentésére irányuló célnak (lásd a C?106/05. sz. L.u.P.-ügyben 2006. június 8-án hozott ítélet [EBHT 2006., I?5123. o.] 29. pontját).

28 E vonatkozásban nincs jelent?sége annak a körülménynek, hogy az említett szolgáltatásokat olyan laboratóriumi személyzet teljesíti, amelynek tagjai nem rendelkeznek orvosi végzettséggel, mivel nem szükséges, hogy a terápiás célú ellátásokat minden vonatkozásban orvosi személyzet teljesítse (lásd ebben az értelemben a C?141/00. sz. Kügler-ügyben 2002. szeptember 10-én hozott ítélet [EBHT 2002., I?6833. o.] 41. pontját és a fent hivatkozott L.u.P.-ügyben hozott ítélet 39. pontját).

29 Végül hozzá kell tenni, hogy azon körülmény, miszerint a szaporított sejteket azon betegbe ültetik vissza, akib?l kivették, és nem harmadik személybe, f?szabály szerint nem érinti valamely szolgáltatás „egészségügyi ellátás[ként]” történ? min?sítését (lásd analógia útján a fent hivatkozott CopyGene-ügyben hozott ítélet 51. pontját).

30 A német kormány azon érvét illet?en, hogy a szóban forgó szolgáltatások „egészségügyi ellátás[ként]” történ? min?sítése ellentétes lehet az adósemlegesség elvével, amennyiben a VTSI által kidolgozott „porctapasz” funkcionálisan a gyógyszerkészítményekhez hasonlítható, amelyek nem mentesek a HÉA alól, elegend? megállapítani, hogy valamely szolgáltatás „egészségügyi ellátás[ként]” történ? min?sítése csak saját jellegét?l függhet, anélkül hogy jelent?sége lenne azon kérdésnek, hogy rendelkezésre áll-e helyettesít? gyógyszerkészítmény, vagy sem.

31 Ahogyan ugyanis a f?tanácsnok indítványának 28. pontjában rámutatott, a kezelések egyes fajtáinak már eddig is volt gyógyszerészeti alternatívája, míg másoknak nincs, de a jövőben majd lehet, e két kategória tehát folyamatos fejl?dés tárgyát képezi.

32 A fenti megfontolások összességére tekintettel a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a hatodik irányelv 13. cikke A. része (1) bekezdésének c) pontját úgy kell értelmezni, hogy az ízületi porcsejtek emberb?l kivett porcanyagból történ? kioldása és e sejtek ezt követ? – terápiás célú visszaültetés érdekében végzett – szaporítása az említett rendelkezés értelmében vett „egészségügyi ellátás[nak]” min?sül.

Az első kérdésre?

33 A második kérdésre adott válasza tekintettel az első kérdésre szükségtelen válaszolni.

A költségekről

34 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (első tanács) a következőképpen határozott:

Az 1995. április 10-ii 95/7/EK tanácsi irányelvvel módosított, a tagállamok forgalmi adóra vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról – közös hozzáadottértékadórendszer: egységes adóalapmegállapításról szóló, 1977. május 17-ii 77/388/EGK hatodik tanácsi irányelv 13. cikke A. része (1) bekezdésének c) pontját úgy kell értelmezni, hogy az üzleti porcszövet emberből kivett porcanyagból történő kioldása és e szövetek ezt követő – terápiás célú visszaültetés érdekében végzett – szaporítása az említett rendelkezés értelmében vett „egészségügyi ellátás[nak]” minősül.

Aláírások

* Az eljárás nyelve: német.